

Interview met Ron Overtoom (69), 25-7-2019

Bereikbaarheid:

Ron Overtoom,

Wim Reinderslaan 8

8531GD Lemmer

Ingang tegenover Luitjen Mulderstraat 18,

8531 GD Lemmer

06-51168638

quazijn@gmail.com

NB 1: Ik interview Ron alsnog – na de eerdere aarzeling van zijn kant omdat hij niet bij het eerste jaar van de opleiding betrokken was – en face to face. Dit op uitdrukkelijk verzoek van Rob Bakker. Ron is z.i. namelijk veel te bescheiden; deze heeft ruim twintig jaar de module Intervisie en Zelfreflectie aan de studenten verzorgd, gaf daarnaast supervisie aan de meeste praktijkopleiders en was vrijwel alle jaren tot nu toe bij de opleiding betrokken. Ron is inderdaad nog bezig met de laatste lesgroepen en z.i. wordt 10 juli 2020 zijn echt laatste werkdag. Hij is dan 70. Maar wat hem betreft....? Elkaar inspireren en plezier hebben in verdieping en ontwikkeling staat voorop en dat is nu eenmaal niet eindig. Zolang dat aanwezig is staat Ron voor vragen open.

NB 2. Ron ontvangt mij hartelijk met een zitje buiten, koffie, koek en een ventilator (het is ca. 38 graden). Ook heeft hij stukken over de opbouw van de module Intervisie (die in het eerste jaar nog door Jan Klungers is geschreven) voor mij uitgeprint. Deze module bestond in de aanvang uit 8 dagdelen, later ingedikt tot 6 dagdelen, en is nu door een andere inhoudelijke opzet van de opleiding weggefallen. Dit betreurt Ron, omdat de module altijd bij beginnende groepen een verbindend en bezielend effect had. Daarnaast is het van belang dat de onderdelen van de module wel ergens een plaats krijgen. Het is wat hem betreft essentieel dat de student in staat is om zichzelf als geheel als instrument in de hulpverlening in te zetten, waarbij reflecteren op het eigen leven en eigen manieren van doen vanzelfsprekend zou moeten zijn. Hij spreekt de zorg uit dat we er wel voor waken de toelatingscriteria scherp te houden. De bereidheid tot en het vermogen tot zelfreflectie mag niet te eenvoudig als aanwezig te worden verondersteld, maar dient voor aanvang goed te worden getoetst. Hij meent te merken aan de op schrift gestelde casussen die hij van opleiders binnenkrijgt dat het leren leren, waar supervisie voor bedoeld is, stagneert door een weerstand tegen of een onvermogen tot zelfreflectie. "Het specialist zijn is niet het doen van een kunstje", zegt Ron. Het vraagt o.a. om een zorgvuldige en toepasselijke presentie, waarbij relevante professionele zelfonthulling van de hulpverlener als instrument ter beschikking dient te zijn. Wat Ron betreft heeft een specialist daarin ook een voorbeeldfunctie en zou diens aanwezigheid in teams een vrijmakende mogen zijn.

Ron zelf is (als in een RK nest geboren man met een ingewikkelde vader) v.a. 1971 eerst algemeen ziekenverpleger geworden bij de Broeders van St. Joannes de Deo in Haarlem (waar hij vandaan komt) en heeft nadien v.a. 1975 de B-opleiding gevolgd in Sancta Maria te Noordwijk. Dit was een B-opleiding waar men het belang van goed geïntegreerde somatiek inzag en vorm en inhoud gaf. Ron noemt twee voor hem belangrijke leermeesteressen: Frieda van der Linden, die haar sporen verdiende in de van der Hoevenkliniek in Utrecht en Tiny van den Berg, collega docent verpleegkunde aan de opleiding van Sancta Maria. Beide vrouwen waren voor hem een wegwijzer en hebben hem gestimuleerd om docent te worden. Dat heeft hij ook gedaan; hij volgde zijn docentenopleiding bij Vronestein in Voorburg en deed de lerarenopleiding 2^e graads in Nijmegen.

Tiny ligt momenteel op sterven en de dag na mijn bezoek gaat hij afscheid van haar nemen.

Hij is er tevreden over dat hij het element 'wie waren de wegwijzers/inspiratoren op jouw levenspad?' in de module gestopt heeft, toen hij deze mocht overnemen van Jan Klungers. Het is z.i. heel belangrijk in een nieuwe groep met studenten die beginnen met leren over zelfreflectie, dat ze eerst ELKAAR leren kennen aan de hand van positieve en ontroerende ervaringen rond de mensen die belangrijk voor hen geweest zijn o.a. omdat ze nadrukkelijk betekenis hebben gehad voor hun persoonlijke ontwikkeling, mensen door wie zij echt gezien werden. "Je ziet in een dergelijke les ook meteen welke mensen zich al meer durven openbaren".

Soms komt een opmerking van iemand die je wil inspireren pas veel later binnen. Eerst gebeurt er misschien niks als iemand je op een vermoedelijke kwaliteit in jezelf opmerkzaam maakt. Maar later dringt dit inzicht dan toch door en helpt het je op je weg tot zelfrealisatie. Ron noemt dat zelf het 'Jerommeke-effect': het pas later indalende inzicht, wat in de Suske en Wiske boeken met het krakende geluid van een ineenstortend gebouw – door Jerommeke even daarvoor 'aangetikt' – wordt weergegeven. Hij vindt het belangrijk dat de specialisten (en andere gidsen in het onderwijs) mensen zullen zijn die anderen echt in hun kwaliteit waarnemen en ook weer voorhouden: "Volgens mij heb jij DIT in je en zou je er profijt van hebben dat nog meer te ontwikkelen". Dat is een geschenk. Maar om dat te kunnen moet je eerst leren werkelijke vragen te stellen; open vragen, die gaan over de dingen die je aan iemand ziet in diens contactname: hoe benadert deze persoon mensen; hoe bejegt hij deze? Hoe accepterend en vrijmakend? Niet vrijblijvend. En om die vragen te stellen moet je ook iets over jezelf en je eigen gevoel daarbij inbrengen. Dat stuk noemt Ron 'professionele zelfonthulling'. Dat gaat niet om exhibitionisme van wat je allemaal kunt en wilt maar om een diepere laag, om wat je aanvoelt bij iemand, en om eerlijkheid en oprechtheid. Dat vraagt om de moed iemand soms die dingen te zeggen die niet gemakkelijk zijn om te zeggen, maar wel gezegd moeten worden. Juist om de persoon daar recht mee te doen. Frieda noemde dat Frechheit, aldus Ron. Mild maar duidelijk.

"Supervisie en Intervisie/Zelfreflectie is geen therapie, maar kan wel therapeutisch uitwerken."

Ik dring erop aan dat hij meer vertelt over wat hij dan deed met de praktijkopleiders, die hij supervisie gaf en die op hun beurt zelf supervisie moesten geven aan de studenten.

"Ja", zegt hij dan. "Ik gaf supervisie over supervisie. Dat heet S.O.S." Het is voor opleiders en studenten vaak een ingewikkelde situatie omdat er immer sprake is van een afhankelijkheidsrelatie.

In S.O.S. houd ik Opleiders voor dat je ernaar kun streven in bondgenootschap te zijn met je student. Er moet helderheid zijn over de meetlat, de cesuur en de ervaring moet benadrukt worden dat de student uiteindelijk wordt gemeten naar zijn/haar vermogen als aankomend professional, en niet als mens. Als ik een goede bondgenoot ben dan stimuleer en help ik je om een brevet te halen. En ik ben ook 100% met je als blijkt dat het beroep voor jou niet geschikt blijkt te zijn. Wat voor bondgenoot ben ik als ik dan zwijg, terwijl ik ervan overtuigd ben dat je iets gaat doen waar jij en anderen ongelukkig van worden?

In de supervisies (individueel of in groepjes van 2 of 3 als mensen bij elkaar willen /mogen luisteren om van elkaar te leren) in gesprekken van 1 à 1,5 uur, ofwel op de opleiding of hier thuis) besteedde ik aandacht aan de aspecten die de opleiders tegenkomen in hun Supervisie aan studenten. Aspecten als de Werksituatie, de kaders van het Beroep, de Persoon, en daarnaast het Voelen, het Denken en het Handelen van de opleiders richting de student die zij in supervisie hebben. Idealiter komen studenten er onder invloed van dergelijke supervisie door de praktijkopleiders toe al deze elementen te integreren in een nieuwe rolopvatting. "Maar dat is moeilijk hoor. Vaak wordt de werksituatie de 'arena' genoemd. Ik zou liever niet in een arena werken, omdat dat per definitie een vechtmodus oproept. Leren en een lerende student heeft immers ook veiligheid en

ontwikkelingsvrijheid nodig. Een sfeer van dingen uitproberen zonder de angst dat meteen je kop eraf gaat. Een sfeer waarin je leert om verantwoordelijkheid te nemen, een uitgebalanceerd antwoord leert te hebben. 'Respons-able'."

Opleiders en studenten leren om zichzelf en elkaar vragen te stellen over wat zij herkennen in het verhaal van hun collega opleiders en studenten over hun eigen leven, ervaringen en gevoelens. Want het is kostbaar materiaal dat je jezelf kent als instrument en weet wanneer je wat van jezelf in kunt zetten. Professionele nabijheid, ook intercollegiaal. Zeg dingen. Doe het opbouwend, liefdevol en met respect. Maar zeg het. Ik hou van de milde confrontatie.

"Bij veel van de studenten ggz-VS gaat het leven drastisch op zijn kop. Sowieso is de opleiding intensief door de hoeveelheid te verwerken materiaal en talrijke nieuwe ervaringen, ook qua werkplekken en onwennige positionering. Het trekt een wissel op het priveleven, ook al omdat er mogelijk een soort her-ijking plaatsvindt van de huidige stand van zaken. Voldoen mijn relaties nog, wat zou anders en beter (?) kunnen, etc. Past mijn werk me? Wat zijn mijn ware ambities? Mijn echte vermogens? Wat als het mislukt? Misluk IK dan of?

Gesprekken met o.a. deze inhoud zullen praktijkopleiders aan dienen te gaan als begeleider. waarbij met name in Supervisie dit, onder verantwoordelijkheid van de opleider, steeds nadrukkelijk gerelateerd dient te worden aan het geïntegreerd *handelen* van de student in de nieuwe beroepspraktijk. Daarbij gaat het nogmaals om te helpen bij het Leren - Leren, en niet om beoordelen. Praktijkopleiders zijn op andere momenten samen met de werkbegeleiders op de afdelingen, de hoofdopleider en de directeur van de opleiding echter wel degelijk beoordelaar. Dit maakt voor ieder de opdracht lastig." Ron vond dat zelf soms ook lastig. Zaken als transparantie, oprechtheid, heldere meetlat, duidelijkheid, doortastendheid, zijn de noodzakelijke ingrediënten van een dergelijke relatie. Anders werkt het niet.

Ron raadt mij aan om (naast zijn eigen geprinte stukken) het volgende te lezen:

Ann Weiser Cornell: *De kracht van focussen* (hij geeft me dit boek mee als cadeau)

F. Siegers en De Haan: *Handboek Supervisie*.

Han F. de Wit: *De verborgen bloei*.

Omdenken van Berthold Gunster

Ontmoeting met je schaduw (Zweig/Abrams)

En oude stof met blijvende waarde: Carl Rogers (over echtheid.... en Carl Jung (schaduw....)